نگاه

مبارزه‌ای با طعم «هافار»*

شراره عبدالحسین‌زاده

این‌روزها کوبانی را بیشتر با زنانش می‌شناسند. درواقع سرنوشت این‌روزهای کوبانی با زنانش گره خورده است.

کوبانی اکنون سرزمین شیرزنانی است که عزت مقاومت را به ذلت سازش ترجیح می‌دهند. مقاومت و حضور زنان کرد در جبهه‌های نبرد فقط مختص این زمان و مقابله با داعش نیست؛ با نگاهی گذرا می‌توان نمونه کتیبه‌ای از دلاوری‌ها و حضور زنان کرد در جبهه‌های نبرد را دید؛ اما آنچه امروز زنان کرد کوبانی را به نماد مقاومت مشهور کرده است، مقابله با اندیشه افراطی و طردشده برداشت آنان از زن است. در اندیشه افراطی داعش، زن درآخیار سرزائن گروه است. زن نماد خدمت و کامخواردن است. چه موافق باشد و خود داوطلبانه به گروه بپیوسته باشد و چه غنیمت و در زمان تصاحب سرزمین، اسیر شده باشد.

ضرب‌وشتم، تجاوز جنسی، هتک حرمت، ازدواج اجباری، ازدواج اطفال، فاحشگی اجباری، حاملگی اجباری، خرید‌وفروش به‌عنوان برده و درنهایت نابودی زنان و کودکان نه‌تنها نقض آشکار حقوق انسانی و بشریت که نشان از خوی وحشی افراطی تفکری دارد که درنهایت همه را به‌نام سنت و مذهب تعریف می‌کند.

خشونت جنسی اکنون به سلاحی برای به‌تسلیم‌واداركردن جبهه مقابل و تضعیف روحیه آنان تبدیل شده است و سربار داعشی، زنان سرزمین تصاحب‌شده را غنیمت خود می‌داند. زنان برای گروه داعش تبدیل به منبع درآمد شده‌اند. زنان سوری و عراقی شلاق‌زدن روزه‌خواران در برابر چشمان مردم، قطع‌کردن دست دزدها در خیابان‌ها، اعدام‌های گروهی در برابر چشم مردم عادی، راندازدی دفاتری با عنوان «حسبه» و ایجاد دفاتری با نام «دعوا» برای تبیین و تبلیغ ایدئولوژی داعش، از مهم‌ترین ویژگی‌های شهرهای تحت تسلط داعش است. نیروهای این گروه تندرو هرگونه تجارت ساکنان شهرهای تحت تسلط خود، بدون اجازه و نظارت حکومت را ممنوع اعلام کرده‌اند.

قوانین داعش درمورد زنان

مهم‌ترین ویژگی این‌گروه چوکنگی برخورد آنها با زنان است. داعش برای پوشش و لباس زنان قوانینی وضع و آنها را تهدید کرده است که در صورت رعایت‌نکردن جلب کامل و نپوشاندن تمام صورت خود، به‌شدت مجازات می‌شوند. داعش در بیانیه‌ای اعلام کرد، شروطی که برای لباس و زینت زنان وضع کرده، تنها برای جلوگیری از فساد و خودنمایی آنان است و این محدودیتی برای آزادی آنها به‌شمار نمی‌آید؛ بلکه از ابتذال ممانعت می‌کند. در این بیانیه همچنین آمده است؛ هرکس این مقررات را رعایت نکند یا باعث فتنه و فساد شود، بازخواست و به‌شدت مجازات می‌شود تا جامعه مسلمانان و دین حفظ شود. در این حکومت زن‌ها اجازه مراجعه به پزشک را نیز ندارند.

آنچه بیشتر از هرچیز چهره مخوفی از این گروه تندرو مذهبی در جهان به نمایش گذارد؛ بردن سر خبرنگاران و اتباع اروپایی و آمریکایی در برابر دوربین‌های خبری بود که به‌نوعی تبعیت از سلف خود یعنی ابومصعب الزرقاوی است که در سال ۲۰۰۶ به دست نیروهای آمریکایی کشته شد. تصاویر اعدام‌های دسته‌جمعی، اسیرکردن زنان ایزدی در شهرهای شنگال (سنجار) و فروش آنها با قیمت‌های اعلام‌شده و تجارز به زنان غیرمسلمان از مواردی بود که به‌شدت افکار و عواطف جهان را متاثر کرد.

داعش و کوبانی

تصرف شهر کوبانی پس از شکست‌دادن گروه رقیب (جبهه النصره)؛ از اهداف مهم داعش به‌شمار می‌آمد؛ چراکه همه مناطق اطراف کوبانی در خاک سوریه از مدت‌ها پیش به دست این گروه بود و این وضعیت، خطّ شهر را برای مدافعان بسیار سخت و دشوار می‌کرد. بالاخره در ۱۴مهرماه ۱۳۹۳ (شش اکتبر ۲۰۱۴میلادی) شهرنشینان داعش از سمت چوبه به کوبانی حمله کردند و توانستند دیوار دفاعی شهر را بشکنند و از طرف شوق وارد کوبانی شوند و شرایط جنگ را به‌نفع خود تغییر دهند. درنتیجه مرتزقان به‌احتمال درآوردند. با این همه، یگان‌های مدافع خلق (YPG) در کوچه‌ها و خیابان‌ها و در پناه ساختمان‌ها به دفاع از شهر پرداختند و با این دفاع، فصلی تازه در ادبیات نظامی و جنگ‌های پارتیزانی در قرن معاصر آغاز شد. در کنار مردان مدافع، پنج‌هزار نیروی نظامی از میان زنان برای دفاع از کوبانی اعلام آمادگی کردند که از این تعداد ۵۰۰نفر در نخستین جبهه در جنگ با داعش جنگیدند.

زنان کوبانی

بیشترین شهرت کوبانی مدیون نقش زنان این شهر بود که در پوشش نظامی و اسلحه‌به‌دوش در کنار مردان، از شهر حفاظت کردند کوبانی نیستی از هرچیز با تصاویر منتشرشده از زنان مبارز خود شناخته شد؛ تصاویری که هرروز در رسانه‌های بین‌المللی و حتی شبکه‌های اجتماعی به وفور منتشر می‌شد. برجسته‌شدن نقش و تصویر زن کوبانی نه به‌دلیل جنبش فمینیستی یا چهره عیوب، بی‌آرایشی، چهره‌های دوگانه مردانه، اشکار هرگونه علایم زنانه در چهره، عدم استفاده از زیورآلات و... بود؛ بلکه به‌دلیل به‌نمایش‌گذاشتن چهره‌های کاملاً زنانه، خندان، بر امید، بدون خشم و نفرت حتی نسبت به دشمن و کاهی همراه با اندکی آرایش که زیبایی چهره‌ایشان را دوچندان می‌کند، بود. نماد زن کوبانی موهای بلند و بافته است که زن‌بودن را در بیشتر برنگ و برجسته می‌کند.

زن‌بودن، مادربودن و جنگاوربودن از ویژگی‌های زنان کوبانی به‌شمار می‌آید. در حقیقت نوعی الگوی زنانه و زن‌بودن که

کوبانی؛ تصویری تازه از زن در خاورمیانه

مریم طهماسبی

چندماهی است که واژه کوبانی، نامی آشنا در ادبیات سیاسی، نظامی، رسانه‌های خبری و جغرافیای سیاسی جهان شده است. نامی که تا پیش از آن و در طول چهارسال ناآرامی‌ها و جنگ داخلی سوریه، هرگز شنیده نشده بود. کوبانی نام شهری کردنشین در کردستان سوریه است. این شهر با جمعیت ۵۲هزارنفری در استان حلب در شمال سوریه واقع شده است. دولت سوریه این شهر را «عین‌العرب» می‌خواند.

نبرد در کوبانی

در خلال جنگ داخلی سوریه، از دل نیروهای مخالف دولت بشار اسد، نیروهای تندروی اسلامی مختلفی با به عرصه سیاست خاورمیانه گذاشتند که تاکنون ناآشنا و غریبه بودند؛ جبهه النصره و سپس نیروهای داعش همان پدیده‌های نوظهور خاورمیانه هستند که با پیشروی در خاک عراق و گرفتن موصل، یکی از شهرهای مهم عراق، اعلام خلافت اسلامی کردند.

اصول و قوانین داعش

داعش در شهرهای تحت‌فرشده توسط خلافت اسلامی مانند رقه (سوریه) و موصل (بغداد) که محل خلافت به‌شمارمی‌آید؛ قوانین سفت و سختی را به اجرا گذاشته است. شلاق‌زدن روزه‌خواران در برابر چشمان مردم، قطع‌کردن دست دزدها در خیابان‌ها، اعدام‌های گروهی در برابر چشم مردم عادی، راندازدی دفاتری با عنوان «حسبه» و ایجاد دفاتری با نام «دعوا» برای تبیین و تبلیغ ایدئولوژی داعش، از مهم‌ترین ویژگی‌های شهرهای تحت تسلط داعش است. نیروهای این گروه تندرو هرگونه تجارت ساکنان شهرهای تحت تسلط خود، بدون اجازه و نظارت حکومت را ممنوع اعلام کرده‌اند.

قوانین داعش درمورد زنان

مهم‌ترین ویژگی این‌گروه چوکنگی برخورد آنها با زنان است. داعش برای پوشش و لباس زنان قوانینی وضع و آنها را تهدید کرده است که در صورت رعایت‌نکردن جلب کامل و نپوشاندن تمام صورت خود، به‌شدت مجازات می‌شوند. داعش در بیانیه‌ای اعلام کرد، شروطی که برای لباس و زینت زنان وضع کرده، تنها برای جلوگیری از فساد و خودنمایی آنان است و این محدودیتی برای آزادی آنها به‌شمار نمی‌آید؛ بلکه از ابتذال ممانعت می‌کند. در این بیانیه همچنین آمده است؛ هرکس این مقررات را رعایت نکند یا باعث فتنه و فساد شود، بازخواست و به‌شدت مجازات می‌شود تا جامعه مسلمانان و دین حفظ شود. در این حکومت زن‌ها اجازه مراجعه به پزشک را نیز ندارند.

آنچه بیشتر از هرچیز چهره مخوفی از این گروه تندرو مذهبی در جهان به نمایش گذارد؛ بردن سر خبرنگاران و اتباع اروپایی و آمریکایی در برابر دوربین‌های خبری بود که به‌نوعی تبعیت از سلف خود یعنی ابومصعب الزرقاوی است که در سال ۲۰۰۶ به دست نیروهای آمریکایی کشته شد. تصاویر اعدام‌های دسته‌جمعی، اسیرکردن زنان ایزدی در شهرهای شنگال (سنجار) و فروش آنها با قیمت‌های اعلام‌شده و تجارز به زنان غیرمسلمان از مواردی بود که به‌شدت افکار و عواطف جهان را متاثر کرد.

داعش و کوبانی

تصرف شهر کوبانی پس از شکست‌دادن گروه رقیب (جبهه النصره)؛ از اهداف مهم داعش به‌شمار می‌آمد؛ چراکه همه مناطق اطراف کوبانی در خاک سوریه از مدت‌ها پیش به دست این گروه بود و این وضعیت، خطّ شهر را برای مدافعان بسیار سخت و دشوار می‌کرد. بالاخره در ۱۴مهرماه ۱۳۹۳ (شش اکتبر ۲۰۱۴میلادی) شهرنشینان داعش از سمت چوبه به کوبانی حمله کردند و توانستند دیوار دفاعی شهر را بشکنند و از طرف شوق وارد کوبانی شوند و شرایط جنگ را به‌نفع خود تغییر دهند. درنتیجه مرتزقان به‌احتمال درآوردند. با این همه، یگان‌های مدافع خلق (YPG) در کوچه‌ها و خیابان‌ها و در پناه ساختمان‌ها به دفاع از شهر پرداختند و با این دفاع، فصلی تازه در ادبیات نظامی و جنگ‌های پارتیزانی در قرن معاصر آغاز شد. در کنار مردان مدافع، پنج‌هزار نیروی نظامی از میان زنان برای دفاع از کوبانی اعلام آمادگی کردند که از این تعداد ۵۰۰نفر در نخستین جبهه در جنگ با داعش جنگیدند.

زنان کوبانی

بیشترین شهرت کوبانی مدیون نقش زنان این شهر بود که در پوشش نظامی و اسلحه‌به‌دوش در کنار مردان، از شهر حفاظت کردند کوبانی نیستی از هرچیز با تصاویر منتشرشده از زنان مبارز خود شناخته شد؛ تصاویری که هرروز در رسانه‌های بین‌المللی و حتی شبکه‌های اجتماعی به وفور منتشر می‌شد. برجسته‌شدن نقش و تصویر زن کوبانی نه به‌دلیل جنبش فمینیستی یا چهره عیوب، بی‌آرایشی، موهای دوگانه مردانه، اشکار هرگونه علایم زنانه در چهره، عدم استفاده از زیورآلات و... بود؛ بلکه به‌دلیل به‌نمایش‌گذاشتن چهره‌های کاملاً زنانه، خندان، بر امید، بدون خشم و نفرت حتی نسبت به دشمن و گاهی همراه با اندکی آرایش که زیبایی چهره‌ایشان را دوچندان می‌کند، بود. نماد زن کوبانی موهای بلند و بافته است که زن‌بودن را در بیشتر برنگ و برجسته می‌کند.

زن‌بودن، مادربودن و جنگاوربودن از ویژگی‌های زنان کوبانی به‌شمار می‌آید. در حقیقت نوعی الگوی زنانه و زن‌بودن که نه‌تنها در دیگر کشورهای خاورمیانه، بلکه حتی در دیگر سرزمین‌های کردنشین خاورمیانه نیز دیده نمی‌شود. چهره‌ای متفاوت از زن که در بسیاری از جوامع اروپایی نیز تاکنون دیده نشده است. همین متفاوت‌بودن، باعث شد که در کوتاه‌ترین زمان ممکن پوشش سبزترپه نظامی زنان کوبانی، الهام‌بخش طراحان مد اروپا شود و گونه‌های مختلف این لباس ساده نظامی بر تن مدل‌های اروپایی، در برابر دیدگان دوستداران مد قرار بگیرد.

دلیل دیگر برجستگی کوبانی، انتشار این خبر بود که فرماندهی نظامیان مدافع شهر برعهده یک‌زن نظامی است. البته باید گفت در این مورد آنچه نادیده گرفته می‌شود، نقش مرد کوبانی است. احترام و اطاعتی که مردان کوبانی برای فرمانده نظامی قابل هستند و دستورات این فرمانده زن را گردن نهاده و اِرج می‌نهند.

مایسا عبدو فرمانده نظامی کوبانی با نام نظامی«نارین آفرین» در یکی از گفت‌وگوهای خبری‌اش که در روزنامه الشرق‌الاوسط منتشر شد، چنین گفت: همه زنانی که امروز عضو نیروهای نظامی هستند پیش از این هیچ‌گاه نظامی نبوده‌اند بلکه برخی از آنها شاغل، دانشجو و حتی زنان خانه‌دار بوده‌اند... این نبرد به ما تحمیل شده است ولی ما دست‌بسته نایستادیم و در خانه‌ها نشستیم‌تا این برادران و همسرانمان از ما دفاع کنند... وی در بخش دیگری از این گفت‌وگو گفت: من مشکلی برای تعامل و آموزش دوستان مبارز خود در گروه‌های مردان نمی‌بینم؛ همه ما در یک‌جبهه و برای یک‌هدف می‌جنگیم.

آینده زنان کوبانی

برابری زنان و مردان در دفاع از شهر کوبانی باعث شد تا نهاد خودمدیریت کانتون جزیره؛ از کانتون‌های سه‌گانه کردستان سوریه، قوانین‌اساسی ویژه حق و حقوق زنان را در نشست خود به تصویب برساند که برخی از این قوانین به قرار زیر است:

- برابری زن و مرد در تمام حوزه‌های زندگی شخصی و عمومی.
- حق اجرا و انتخاب در تمامی مناصب برای زنان.
- الزام به اصل مدیریت مشارکتی در تمامی نهادها.
- حق زنان برای تشکیل سازمان‌های سیاسی و اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی و سازمان دفاع مشروع و هر سازمان ویژه دیگری که قرارداد اجتماعی را نقض نکند.
- حضور یک‌نماینده از نهاد زنان و نهاد حقوق بشر به‌عنوان ناظر بر بحث قوانین صادره در شرایط ویژه در شورای قانون‌گذاری، با دعوت قبلی از سوی شورا.
- صدور قوانین ویژه زنان در شورای قانون‌گذاری خواست زنان را عینیت می‌بخشد.
- برابری زن و مرد در تمامی مسایل ارثی
- قتل ناموسی جرم قلمداد می‌شود و جزای کامل بر ارکان مادی و معنوی و قانونی برای آن در نظر گرفته شده و مرتکب آن با مجازات‌های درنظرگرفته‌شده برای قتل عمد در قانون جزایی مجازات خواهد شد.
- اعمال مجازات شدید و برابر برای مرتکب خیانت در ازدواج برای طرفین.
- خرید و فروش زنان و کودکان در تمامی اشکالش جرم محسوب شده و مجازات بسیار شدید برای مجرم در پی خواهد داشت؛ تمامی اشکال خرید‌وفروش مشمول قانون خواهند بود (استثمار جنسی- کارکودکان- فاحشای اجباری بدن)
- ممنوعیت خشونت و تبعیض علیه زنان به‌عنوان عمل خلاف قانون تحت یکدر قانون اساسی کرد با توجه به همه اشکال خشونت و تبعیض از طریق توسعه سازوکارهای قانونی و فرهنگی و اداری و پیشگیری از خشونت و درمان قربانیان خشونت وظیفه اداره خودمدیریتی دموکراتیک است.
- تضمین حقوق کودکان و حمایت از آنها در برابر تمامی اشکال خشونت و استثمار، وظیفه اداره خودمدیریتی دموکراتیک است.
- ازدواج دختران زیر ۱۸سال ممنوع است.
- زنان حق سرپرستی کودک (حق حضانت کودکان) را تا ۱۵سالگی دارند. صرف‌نظر از اینکه مادر ازدواج مجدد کرده باشد یا نه. بعد از ۱۵سالگی حق انتخاب با فرزند است. والدین موظف به تامین زندگی کودکانشان هستند، تا زمانی که آنان توان و امکان اداره زندگی خود را به‌طور مستقل داشته باشند.
- کودکان سن ۱۵سال هنگام سفر، باید اجازه والدین را داشته باشند.
- هنگام درگیری پرونده ویژه زنان و خانواده در دادگاه، باید نماینده نهاد مرکز زنان، حضور داشته باشد. اظهار نظر وی مشورتی است و اجرای آن الزامی نیست.
- زنان حق برخورداری از حقوق ماهانه در زمان بارداری را دارند. این حق شامل سه بار بارداری (سه فرزند) خواهد بود.

مجموعه این قوانین نشانگر آن است که خاورمیانه، تصویری تازه از زن را پیش‌روی خود دارد که با چهره قدیمی آن در این دیار بسیار متفاوت است. آیا خاورمیانه آبستن جهانی تازه است؟

ادامه از صفحه ۹

تحولات خاورمیانه و لزوم سیاستگذاری نوین

نکته دیگری که در تحولات این منطقه حیاتی‌است و توجه جهانی است، قربانی‌شدن زنان و کودکان است که از طرف داعش به اسارت گرفته شده‌اند. لازم است حرکتی همه‌جانبه و فراگیر برای بازگرداندن این زنان انجام شود؛ زنانی که تخمین زده می‌شود تعدادشان به بالای به‌هزار نفر برسد و اکنون در دست داعش اسیرند.

اما نکته اساسی و مهم این اتفاقات، نقش‌آفرینی زنان کرد در کوبانی بود که برگی نو در سیاست خاورمیانه رقم زد. در منطقه‌ای که هرطرفش را تبعیض و بی‌عدالتی فراگرفته، زنان کوبانی نقش تاریخی و ماندگاری‌ای ایفا کردند و در این ویژه‌نامه نیز سعی خواهیم کرد ضمن تحلیل این تحولات، نگاهی عمیق‌تر به این رویدادها و به‌ویژه نقش زنان کوبانی داشته باشیم و امید می‌رود همچنان که اتفاقی برای آزادی کوبانی و مناطق تحت سلطه داعش شکل گرفت و می‌رود این گروه تروریستی روز به روز با اعمال تراج بسیار، حرکتی جهانی و فراگیر نیز برای آبادکردن این مناطق به‌ویژه کوبانی که عملا با خاک یکسان شده، انجام گیرد و آثار این جنگ ویرانگر از این منطقه زدوده شود.

هنر شادمانه جنگیدن

عکس: AP

خالد توکلی

۱- کلاوزویتس جمله‌ای معروف دارد به این مضمون که «جنگ ادامه سیاست است، ولی از طریق دیگر.» صرف‌نظر از علل و عوامل ذهنی و ساختاری ظهور، شکل‌گیری و گسترش پدیده‌ای به‌نام «داعش»، شاید این جمله بتواند بخشی از این عوامل و چگونگی ماجرای سربرآوردن و عملکرد داعش را تبیین کند. درواقع سیاست جنگ به‌نوعی دیگر و به‌صورت عینی اجرا کرده است. خشونت لجام‌گسیخته و بی‌حدومرز، ایجاد رعب و وحشت، ترور، کشتار جمعی، مردسالاری، آزادی‌ستیزی، ارتجاع، بی‌توجهی به حقوق اساسی انسان‌ها به‌طور عام و دیگری‌ها به‌طور خاص، از ویژگی‌های بارز سیاست‌های حکومت‌های منطقه است که داعش نیز در میدان جنگ آنها را به‌گونه‌ای دیگر به نمایش می‌گذارد. در طول چندماه گذشته که جهان شاهد ظهور داعش بوده است، این گروه به هرجا با ناظر به‌طور مرتب و قبل از هر جیز در بی تعریف «دیگری»هایی برای خود بوده است تا هویت مرکبار خود را تثبیت کند؛ ابتدا شیعیان در عراق و سوریه و سپس ایزدی‌ها دختران و زنان در شنگال و در اربیل و کوبانی کردها را به‌عنوان دیگری برای خود تعریف کرده و علیه آنها خشونت و سرکوب را تجویز کرده است. در حقیقت جنگ داعش جیزی نیست جز ادامه و رویه دیگری از سیاستی که سال‌ها است در خاورمیانه و در میان کشورهای غربی پیگیری می‌شود و تفاوت چندانی با آن ندارد.

۲- کلاوزویتس جمله معروف دیگری نیز دارد، آنجا که می‌گوید: «جنگ احتمالاً گاه جیزی بیش و گاه جیزی کمتر از جنگ خواهد بود.» و به‌عنوان برده در بازار به‌فروش‌رسانده و قتل و بیش از هر جیز با ایجاد ترور و رعب و وحشت و خشونت اهداف خود را پی گرفته است. نیروهای داعشی آن‌قدر به این روش (ایجاد رعب و وحشت با استفاده از خشونت) اعتقاد دارند و آن را کارآمد می‌دانند که با متابه استراتژی اصلی جنگ در تمامی جبهه‌ها آن بهره بردهاند. این شیوه از سیاست‌ورزی و برخورد با دیگران، شیوه‌ای غریب نیست و برای کسانی که در خاورمیانه زندگی می‌کنند کاملا آشناست. صدام نیز از همین سیاست پیروی می‌کرد. مردم کردستان ترور، نسل‌کشی، کشتار جمعی انفال و بمباران شیمیایی حلبچه را نمی‌توانند فراموش کنند. شیعیان در جنوب، نیز همین‌گونه بارها در معرض خشونت لجام‌گسیخته صدام قرار گرفتند و زندان‌ها و اعدام‌های فراوانی را می‌چشیدند؛ من در کوشه دنجی از باغ، خود را بیشتر در خانه‌خویش احساس می‌کنم... تا در یک کنگره حزب... با وجود این امیدوارم حین انجام وظیفه در نبرد خیابانی با در زندان بمیرم. اما من در اعماق ضمیر خویش، بیشتر به کنجکنگ تعلق دارم تا به رفقا». اخیار و تصاویری که از جنگجویان کرد به‌طور عام و به‌ویژه از دختران و زنان مدافع کوبانی منتشر شده است، نشان می‌دهد اگرچه ممکن است یا دختران ایمدوارند، حین دفاع از کوبانی و در نبردی جنگی با تاکنون متوقف ساخته است و امید می‌رود هنر شادمانه‌جنگیدن دختران مدافع کوبانی آغازی برای پایان داعش باشد.

جنگی که به مردم کوبانی تحمیل شده است از جنبه‌ای، جیزهایی بیشتر کمتر از جنگ علیه داعش و به‌ویژه جنگی که داعش برای ما انداخته است، دارد. نیروهای مدافع کوبانی، برای رسیدن به هدف با استفاده از خشونت؛ اعتقاد دارند و آن را کارآمد می‌دانند که با متابه استراتژی اصلی جنگ در تمامی جبهه‌ها آن بهره بردهاند. این شیوه از سیاست‌ورزی و برخورد با دیگران، شیوه‌ای غریب نیست و برای کسانی که در خاورمیانه زندگی می‌کنند کاملا آشناست. صدام نیز از همین سیاست پیروی می‌کرد. مردم کردستان ترور، نسل‌کشی، کشتار جمعی انفال و بمباران شیمیایی حلبچه را نمی‌توانند فراموش کنند. شیعیان در جنوب، نیز همین‌گونه بارها در معرض خشونت لجام‌گسیخته صدام قرار گرفتند و زندان‌ها و اعدام‌های فراوانی را می‌چشیدند؛ من در کوشه دنجی از باغ، خود را بیشتر در خانه‌خویش احساس می‌کنم... تا در یک کنگره حزب... با وجود این امیدوارم حین انجام وظیفه در نبرد خیابانی با در زندان بمیرم. اما من در اعماق ضمیر خویش، بیشتر به کنجکنگ تعلق دارم تا به رفقا». اخیار و تصاویری که از جنگجویان کرد به‌طور عام و به‌ویژه از دختران و زنان مدافع کوبانی منتشر شده است، نشان می‌دهد اگرچه ممکن است یا دختران ایمدوارند، حین دفاع از کوبانی و در نبردی جنگی با تاکنون متوقف ساخته است و امید می‌رود هنر شادمانه‌جنگیدن دختران مدافع کوبانی آغازی برای پایان داعش باشد.

بازی خطرناک ترکیه در کوبانی

عبدالله مهربان

خوابی را که اردوغان برای کردها دیده بود، کوبانی نقش‌برآب کرد. بعد از سرخوردگی تلاش‌های ترکیه برای پیوستن به اتحادیه اروپا، دولت اسلامگرای عدالت و توسعه به چرخش در سیاست خارجی خویش از غرب به شرق تلاش کرد تا ضمن بهره‌مندی از پتانسیل‌های منطقه‌ای، هم توانمندی‌های اقتصادی و سیاسی خویش را تقویت کرده و هم با ارتقای جایگاه منطقه‌ای و بین‌المللی خود، اتحادیه اروپا را وادار به پذیرش عضویت این کشور کند.

جمهوری ترکیه به‌جامانده از امپراتوری عثمانی با ناکامی نوستالژیک به شوکت و عظمت ازدست‌رفته تاریخی، درصدد بود با به‌صفررسانندن تنش با همسایگان خویش، این‌بار در قالبی نوین سرزمین‌های ازدست‌رفته را بازیس گیرد. ولی برای دستیابی به حیاط‌خلوت خویش یعنی خاورمیانه، طبق نقشه راه طراح سیاست خارجه ترکیه، نیروی نظامی «احمد داوودا‌وغلو» راهی جز گذار از کمربند ژئوپلیتیکی کردها نداشت چراکه از در سراسر مرزهای جنوبی و شرقی از سوریه و عراق گرفته تا ایران با مانعی ژئوپلیتیکی به نام سرزمین کردها مواجه بود. این کشور که بعد از فروپاشی رژیم صدام‌حسین همیشه از خودمختاری کردها در عراق یا تشکیل کشور مستقل کردی هراس داشت، این‌بار قلب تپنده این کمربند ژئوپلیتیکی حساس را نشانه گرفته و با بهبود روابط اقتصادی و دیپلماتیک به‌ویژه از سال ۲۰۰۸ با اربیل در نظر داشت تا ضمن دسترسی آسان‌تر به خاورمیانه، حضوری مؤثر در کردستان را به بازار هدف محصولات اقتصادی خویش تبدیل کند و از منابع غنی نفت و گاز کردستان، هم برای مصرف داخلی و هم ترانزیت آن از طریق خاک ترکیه استفاده کند. از سوی دیگر ضمن تلنگزداری بر جمعیت ۳۰درصدی کردهای ترکیه و احراز اپوزیسیون کردی از طریق مقامات حکومت کردستان درصدد جلب افکار عمومی کردهای منطقه بود. در کنار عوامل فوق، استفاده از اربیل به عنوان قدرتی موازنه‌گر در معادلات سیاسی عراق قدرال در مقابل دولت مرکزی شیعه، از دیگر اهداف «رجب طیب اردوغان» رییس‌جمهوری ترکیه به حساب می‌آید که با آرمان‌های اسلام مدنظر دولت عدالت و توسعه مغایرت داشته و چالشی بر سر راه توسعه‌طلبی‌های آن به حساب می‌آید. اما آنچه نگرانی اسلامگرایان ترک را از تقویت حکومت اقلیم کردستان ترکیه را کردهای سوریه که در بحرانی‌ترین شرایط، حاضر نشدند به دولت «بشار اسد» رییس‌جمهوری سوریه خیانت کنند، چندان دل خوشی ندارد و از سویی از تشکیل حکومتی خودمختار در این منطقه توسط حزب «اتحاد دموکراتیک» که متحد «حزب کارگران کردستان» ترکیه به شمار می‌آید، نگران است و این‌بار مترصد سقوط کوبانی و تخلیه آن از ساکنان کرد است تا هم سکه‌کانون کردها را از هم جدا کند و هم در صورت ورود نظامی به خاک سوریه برای ساقط‌کردن حکومت است با ممانعت کردها و مقاومتشان روبه‌رو نشود. این سوءعملکرد ترکیه به‌نگاه موجی عظیم از اعتراضات مردمی به‌ویژه کردها در سراسر جهان و از جمله خیابان‌های ترکیه متوجه سیاست غلط اردوغان خود، تا به‌آنجا که نیروهای اسلامی ترکیه قریب به ۴۰نفر از شهروندان کرد معترض را به قتل رسانده و جنگنده‌های آن کشور به طور غیرمنطبق‌ای مواضع حزب کارگران را که در وضعیت آتش‌بس به سر می‌بردند، بمباران کردند. و اینکونه رویای آشتی ملی و جذب کردهای خاورمیانه در سیاست‌های اردوغان نقش‌برآب شد.

اما آنچه جای شگفتی داشت، این بود که انتظار می‌رفت تا دیپلماسی لبخند ایرانی به‌سرعت وارد کارزار شود تا اردوغان «کیش‌شده در صفحه کردستان را «مات» کند. بنا این وجود گویا حسگرهای دیپلمات‌کاران ایرانی در این موقعیت اضطراری دچار اختلال شده و کشش چندانی را برای ربودن گوی سبقت از ترکها ندارند. البته با مقایسه اشتراکات فرهنگی و هویتی ایران و ترکیه نسبت به فرهنگ و هویت کردی، بدون‌شک درصد به ایران نزدیک‌تر. در صورت وجود استراتژی شیطانوندی، بخیر. ایران کوبانی شاید می‌توانست خلیج‌فارس و دریای خزر را به سواحل مدیترانه وصل کند تا ایران را به استراتژیک‌ترین کشور جهان در حوزه انرژی مبدل کرده و ایران کشور دیگر نگران سیاست‌های یک‌بام و دوهوای ترکیه جهت انتقال نفت و گاز به بازارهای اروپا نباشد. چرا که سیاستمداران کرد تا اینجای کار دیپلماسی صادقانه‌ای را از خود به نمایش گذاشته‌اند تا آنجا که به درج بی‌تفاوتی خیانت‌مآبانه ترکیه در قبال حمله داعش به شنگال و کوبانی، بازرانی است. دوستی‌اش را که جنسالی است در دست اردوغان گذاشته، بیرون نکشید و کردهای سوریه زیر شدیدترین فشارهای ترکیه و آمریکا به دوست اند حیات نکردند.

اینک بار دیگر آنکارا درصدد است تا بازی از دست‌رفته را بازیابد و ضمن موافقت با عبور پیشمرگه‌های اقلیم کردستان و تسلیحات نظامی از طریق خاک خویش به کوبانی، تلاش دارد تا آنچه را به تحت‌عنوان آشتی ملی با فرابند حمله داعش با کردها صورت گرفته بود، دوباره از سر گیرد.

خود درآوردند. از اینجا شبه‌هایی در مورد جهت‌دهی نیروهای داعش به سمت شنگال توسط دستگاه‌های امنیتی ترکیه مطرح شد چراکه ترک‌ها حکومت اقلیم کردستان را در قبالِ عاقل فردال جهت تعدیل و توازن قوا با فرکردستانی مستقل ترجیح می‌دهند. این شبهات زمانی قوت گرفت که ترکیه در قبال حملات داعش به کردستان و فاجعه شنگال سکوت اختیار کرد و هیچ‌گونه حمایتی از هم‌پیمان خود یعنی اربیل بروز نداد؛ تا حدی که قائل بازرانی از این بی‌تفاوتی آنکارا دچار شوک شد.

این‌بار نوبت ایران بود تا از خلأ به‌وجودآمده، جهت بهبود روابط با همسایه خود بهره‌برداری کند. کردستانی که به واسطه بلافصل‌بودن مرزها و مجموعه‌ای پارامتر دیگر از اهمیت بسزا و استراتژیکی برای ایران برخوردار است و نتیجه چنین غفلتی ترک عرصه برای ترک‌ها بود تا بیش‌ازپیش بر تقویت روابط اقتصادی، سیاسی و فرهنگی خویش با اربیل بیفزایند.

کمک‌های فوری ایران به حکومت اقلیم کردستان بعد از سقوط شنگال و سفر «محمدجواد ظریف» وزیر خارجه ایران به پایتخت حکومت اقلیم کردستان، فصل تازه‌ای را در روابط تهران- اربیل کشود و چشم‌اندازی از بهبود روابط را بعد از دوره‌ای از رکود، فراروی تحلیلگران سیاسی قرار داد. اما آنچه در تداوم وضعیت جدید می‌توانست نقش و جایگاه ایران را در معادلات قدرت بازی برنگ‌تر کند، بحران سیاسی‌ای است که بین حکومت اقلیم کردستان و استراتژیک ترکیه در این مورد خاص بود. طی هفته‌ها محاصره و حملات وحشیانه و سنگین نیروهای داعش علیه مردم بی‌دفاع و مظلوم کوبانی که زن‌ومرد و پیروجوان بسیج شده تا با کمترین و ساده‌ترین سلاح‌های موجود از جان و مال و سرزمین و کیان خویش دفاع کنند، به‌طوری که در این مدت، افکار عمومی جهان متوجه این نقطه از جغرافیای مظلومیت شد. ترکیه تنها نظاره‌گر بود و تنها راه ارتباطی این شهر با دنیای خارج که هم‌مرز با ترکیه است را مسدود کرد و مانع از هرگونه امدادرسانی و حتی کمک‌های نظامی به کوبانی شد. تا آنجا که جهان هلرحظه نگران فاجعه‌ای انسانی به دست تروریست‌های داعش در کوبانی بود.

مقاومت کردانه کوبانی

ناظم عمرداغ
نماینده حکومت اقلیم کردستان در ایران

بعد از جنگ‌جهانی‌اول و سقوط امپراتوری عثمانی، کردستان که قبلا بیس دوقدرت عثمانی و ایران تقسیم شده بود، به چهاربخش تقسیم شد و یکی از این بخش‌ها به کشور جدیدالتاسیس سوریه ملحق شد که متاسفانه حکومت این‌کشور، کردها را از تمام حقوقشان محروم کرد. کردها هم بر اساس شرایط و مقاطع مختلف شروع به مبارزه آزادیخواهانه کردند و البته این مبارزه، بیشتر در حوزه‌های سیاسی و فرهنگی بود که این مساله تا زمان سقوط رژیم بعث عراق و بروز بهارعربی در منطقه تداوم داشت. مردم کرد سوریه قبل از تحریم آن کشور، فقط در حوزه‌های سیاسی و فرهنگی فعالیت داشتند. اما برای حفظ امنیت مناطق و مردم از تهدیداتی که از طرف‌ها و آن روبه‌رو بودند و همزمان با تشکیل گروه‌های ایزیوسپور و ارتش آزاد و جبهه النصره اسلامی و چندین‌گروه دیگر همچون اخوان و سلفی و فرار بعثی‌های سابق عراق به سوریه، کردها فعالیت‌های خود را افزایش و به حوزه‌های دیگر نیز گسترش دادند. در این مرحله بود که فعالیت نظامی نیز آغاز و اتحاد کردها موجب شد که بتوانند مناطق تحت تسلط خود را به‌خوبی حفظ کنند و اولین بخش از کشور سوریه باشند که برای دفاع از دموکراسی و حقوق بشر به میدان می‌آیند.

روزبه‌روز هم اختلافات و دشمنی میان این گروه‌ها و حکومت بشار اسد بیشتر می‌شد و در این بین، کردها از فرصت پیش‌آمده استفاده کرده و مبارزه و قیام خود را تداوم بخشیدند.

آنچه شایسته توضیح است، این نکته است که نیروهای